

In the name of Allah, the compassionate, the merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه:	قنبری آلانق، محسن، ۱۳۵۶
عنوان و نام پدیدآور:	مدل صلح‌سازی نبوی ﷺ / محسن قنبری آلانق
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۴۴ ق. = ۱۴۰۲ ش
مشخصات ظاهری:	۳۳۰ ص
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۳۱۵-۲۳۴-۴
موضوع:	محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- دیدگاه درباره صلح
موضوع:	Muhammad, Prophet -- Views on peace
موضوع:	صلح -- جنبه‌های مذهبی - اسلام / Peace -- Religious aspects -- Islam
	ایمان (اسلام) / Faith (Islam)
شناسه افزوده:	جامعة المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده:	Almustafa International Translation and Publication center / Almustafa International University
رده بندی کنگره:	۶ / ۲۳۱BP
رده بندی دیویی:	۴۸۳۲ / ۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی:	۹۱۸۱۸۱۲
مرجع تولید:	معاون ارتباطات و بین‌الملل
	این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است
	BP1555

مدل صلح‌سازی نبوی ﷺ

مؤلف: محسن قنبری آلانق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ شمارهگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: ۳۷۸۳۶۱۳۴ ۲۵ ۹۸+

تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۳۷۸۳۹۳۰۵ ۲۵ ۹۸+

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ ۲۵ ۹۸+

pub_almustafa @ pub-almustafa.ir miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

مدل صلح‌سازی نبوی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

محسن فنبری آلانق

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی و پژوهشی، در گرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روزکردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۳	۱. کلیات پژوهش
۱۳	آغاز
۱۴	پرسش‌های پژوهش
۱۵	فرضیه اصلی
۱۵	پیشینه پژوهش
۱۶	گروه اول: صلح‌سازی
۲۶	گروه دوم: صلح‌سازی ایمان محور
۳۸	گروه سوم: زندگی صلح‌آمیز پیامبر اعظم <small>ﷺ</small>
۵۰	اهداف پژوهش
۵۰	فصل‌بندی پژوهش
۵۳	۲. صلح‌سازی ایمان محور
۵۳	درآمد
۵۴	مدل صلح‌سازی ایمان محور
۵۴	چیستی مدل
۵۶	گونه مدل پژوهش حاضر
۵۷	واژه‌شناسی صلح‌سازی

- ۵۹ صلح‌سازی ایمان محور
- ۶۰ چپستی ایمان
- ۶۲ تعریف جامع از دین
- ۶۳ قرآن
- ۶۴ عقل
- ۶۶ سنت
- ۶۸ اجماع
- ۶۸ روش پژوهش (روش تفسیر موضوعی شهید صدر - استنطاق)
- ۷۲ ارائه مدل مفهومی صلح‌سازی اسلامی
- ۷۶ هرم حکیمانه انتزاعی از صلح‌سازی
- ۷۸ هرم بینش و مأموریت صلح‌سازی اسلامی
- ۸۲ مصلحان در صلح‌سازی اسلامی
- ۸۵ مدل صلح‌سازی اسلامی بر اساس سنت نبوی
- ۸۷ بازگویی مدل سامانه‌ای صلح‌سازی اسلامی
- ۸۹ ۳. صلح‌سازی عصر مکی
- ۸۹ درآمد
- ۹۰ مدل صلح‌سازی اسلامی بر اساس سنت نبوی (عهد مکی)
- ۹۱ بازگویی مکی مدل سامانه‌ای صلح‌سازی اسلامی
- ۹۳ صلح‌سازی
- ۹۳ اسلام مکی
- ۹۶ مصلح مکی
- ۹۶ ولادت
- ۹۷ شبانی پیامبر ﷺ و آمادگی روحی برای اصلاح
- ۱۰۰ شرکت در حلف الفضول
- ۱۰۱ هنگامه بعثت و تصویر عهد مکی
- ۱۰۲ بی‌تفاوتی پیامبر به دنیا
- ۱۰۳ دستور به استقامت به معنای اعتدال

- ۱۰۳ ..... و حیانی بودن صلح‌سازی نبوی
- ۱۰۷ ..... مردم‌شناسی مکی
- ۱۱۱ ..... محیط‌شناسی مکی
- ۱۱۴ ..... فاز کادرسازی
- ۱۱۶ ..... قرآن ابزار تأثیرگذار در فاز کادرسازی
- ۱۲۱ ..... دعوت سری
- ۱۲۴ ..... دعوت خویشاوندان
- ۱۲۷ ..... دعوت عمومی
- ۱۲۷ ..... راهبرد صلح‌سازی
- ۱۲۷ ..... ایمان یا صلح درونی (خودسازی)
- ۱۲۷ ..... عقل‌گرایی
- ۱۳۱ ..... اخلاق مداری و معنویت‌گرایی
- ۱۳۳ ..... اخلاق عقلانی (عقلانیت اعتدالی)
- ۱۳۶ ..... انسان خود ساخته بر اساس اخلاق عقلانی
- ۱۳۸ ..... جهاد جنود عقل و جهل
- ۱۴۶ ..... مطالعه موردی
- ۱۴۶ ..... چرخه خشونت
- ۱۴۸ ..... نمونه‌ای از چرخه خشونت در دوره جاهلیت شبه جزیره عربستان
- ۱۴۸ ..... زنده به گور کردن دختران
- ۱۵۰ ..... مطالعه موردی دوم؛ حل اختلاف نصب حجر الاسود بر کعبه
- ۱۵۱ ..... نمودار هرم نفع جمعی در اختلافات تیمی
- ۱۵۳ ..... ۴. صلح‌سازی عصر مدنی
- ۱۵۳ ..... درآمد
- ۱۵۴ ..... مدل صلح‌سازی اسلامی بر اساس سنت نبوی (عهد مدنی)
- ۱۵۵ ..... بازگویی مدنی مدل سامانه‌ای صلح‌سازی اسلامی
- ۱۵۷ ..... صلح‌سازی
- ۱۵۷ ..... اسلام مدنی

۱۶۰. مصلح مدنی
۱۶۲. مردم‌شناسی مدنی
۱۶۴. محیط‌شناسی مدنی
۱۶۴. هجرت (راهبرد تغییر محیط)
۱۶۷. پیمان عقبه دوّم و مقدمات هجرت
۱۶۹. محیط‌شناسی مدینه
۱۷۱. مفهوم‌شناسی اطم و ربعة
۱۷۳. فازبندی جامعه‌سازی
۱۷۵. اقدامات اولیه
۱۷۵. تعیین نقیبان به مثابه مصلحان میانی
۱۷۶. شرط هجرت
۱۷۸. بنای مسجد النبی ﷺ
۱۷۹. بنیانگذاری دولت شهر ایمانی مدینه
۱۷۹. تأسیس دولت - شهر مدینه
۱۸۱. متن پیمان مدینه
۱۸۹. استنطاق متن صحیفه
۱۹۵. مدیریت تحولات نو پدید
۱۹۵. ۱. صلح‌سازی نبوی در حدیبیه
۱۹۷. ۲. فتح مکه؛ پیامدها و نتایج
۱۹۷. الف) وفود؛ نمایندگان سیاسی قبایل
۲۰۲. ب) اعلان برائت از مشرکین
۲۰۴. ج) مشکلات دولت پیامبر ﷺ در سال دهم و یازدهم هجرت
۲۰۷. راهبرد صلح‌سازی
۲۰۷. وحدت ایمانی، اخوت اسلامی
۲۰۹. شریعت (قانون) مداری
۲۰۹. شریعت سهله و سمحه
۲۱۰. شریعت تدریجی

- ۲۱۳ _____ بازتعریف جنگ و صلح
- ۲۱۸ _____ مطالعه موردی صلح‌سازی مدنی
- ۲۲۱ _____ بافت خشونت سازمان یافته: مطالعه موردی طراحی ترور پیامبر توسط قریش
- ۲۲۴ _____ مطالعه موردی دوم؛ شکستن حلقه خشونت در صلح‌سازی ایمانی
- ۲۲۹ _____ ۵. صلح‌سازی عصر جهانی
- ۲۲۹ _____ درآمد
- ۲۳۰ _____ مدل صلح‌سازی اسلامی بر اساس سنت نبوی (عهد جهانی)
- ۲۳۲ _____ بازگویی بین‌المللی مدل سامانه‌ای صلح‌سازی اسلامی
- ۲۳۵ _____ صلح‌سازی
- ۲۳۵ _____ خاتمیت اسلام
- ۲۳۹ _____ جامعیت و کمال اسلام
- ۲۴۱ _____ برطرف شدن زمینه ارسال پیامبران تبلیغی
- ۲۴۱ _____ تغییر نیازهای بشر
- ۲۴۲ _____ کمال و بلوغ عقلی مخاطبان
- ۲۴۳ _____ اسلام پساظهور (فرابین‌الملل)
- ۲۴۵ _____ صلح حدیبیه نقطه عطف صلح‌سازی جهانی
- ۲۴۶ _____ محتوا نگاری نامه‌های پیامبر ﷺ
- ۲۵۰ _____ مصلح واپسین
- ۲۵۴ _____ ولایت (سرپرستی)
- ۲۶۱ _____ مردم‌شناسی آخر الزمان
- ۲۶۲ _____ محیط‌شناسی آخر الزمان
- ۲۶۴ _____ فازبندی صلح‌سازی
- ۲۶۴ _____ مفهوم‌شناسی دولت
- ۲۶۵ _____ تبارشناسی دولت
- ۲۶۷ _____ چیستی دولت
- ۲۶۸ _____ دولت دینی

۲۶۹. عناصر تشکیل دهنده دولت _____
۲۷۰. نظریه‌های تشکیل دولت _____
۲۷۰. نظریه تضاد _____
۲۷۱. نظریه‌های یگانه ساز _____
۲۷۱. نظریه عدالت _____
۲۷۲. عدالت _____
۲۷۳. رویکرد هستی‌شناختی به عدالت _____
۲۷۴. رویکرد قراردادی به عدالت _____
۲۷۵. مفهوم‌شناسی جهان وطنی _____
۲۷۸. مفهوم‌شناسی جهان وطنی ایمانی _____
۲۸۰. عدالت، چارچوب تحلیل نظری دولت دینی _____
۲۸۴. فازهای عملیاتی _____
۲۸۴. هژمونی ظلم دوره پیشا تأسیس دولت دینی _____
۲۸۸. چالش برای رسیدن به دولت دینی _____
۲۹۰. اهداف و وظایف حکومت از دیدگاه اسلام _____
۲۹۰. عدالت ایجادکننده بستری مناسب جهت رشد و تعالی معنوی _____
۲۹۱. ضمانت اجرایی قوانین _____
۲۹۱. تأمین نیازهای عمومی جامعه _____
۲۹۳. فراگیری عدالت با تأسیس دولت دینی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف _____
۲۹۷. راهبرد صلح‌سازی _____
۲۹۷. وحدت انسانی بر پایه عدالت ایمانی _____
۳۰۰. مطالعه موردی صلح‌سازی در عصر جهانی _____
۳۰۳. ۶. جمع‌بندی _____
۳۰۳. جمع‌بندی _____
۳۰۸. ارزیابی مدل _____
۳۱۱. منابع _____

مقدمه

مفهوم مدل یا مدل سازی، بخشی از واقعیت را نمایندگی می کند که از نگاه مدل سازی متمایز و توصیف شده، به منظور اهدافی چون شناخت، فهم و کاربست واقعیت هدفگذاری شده به خدمت گرفته می شود. بنابراین، صلح سازی به مثابه بخشی از واقعیت اجتماعی ماست که درون سامانه مدل سازی مورد سنجش قرار گرفته تا شناخت پذیر و تفهیمی باشد. از میان مدل های گوناگون صلح سازی که از سوی کنشگران صلح در سرتاسر عالم به استخدام درآمده اند، مدل صلح مبتنی بر ایمان، به ویژه در جوامع دینی، مؤثرتر است. مدل صلح سازی ایمان محور، ایمان به عنوان یک منبع معتبر را خطاب قرار می دهد که با عالم مابعد الطبیعه مرتبط بوده و با فطرت خداداد انسان هم آوایی دارد. نگارنده با تأکید بر مدل حاضر، تلاش دارد تا ایمان اسلامی را چونان واپسین پیام الهی به واسطه پیامبر خاتم، حضرت محمد ﷺ، به همه ملل به بحث نشسته و همزمان، بر شخصیت و ویژگی های سترگ حضرت ایشان، آورنده صلح و رحمت به عالمیان تمرکز می یابد. با کاربست روش تفسیر موضوعی که از شهید صدر رحمته الله علیه به عاریت گرفته شده، رساله پیش رو در سه سطح سازماندهی شده است:

- صلح درونی یا درون انسانی که با تأکید بر نقش ایمان به خودسازی نائل می‌شود؛

- صلح بیرونی یا میان شبکه‌ای اجتماعی که با تأکید بر اخوت اسلامی به جامعه‌سازی منجر می‌شود؛

- صلح جهانی یا بین‌المللی که با تمرکز بر برادری ایمانی و انسانی، امت‌سازی را هدف‌گذاری می‌کند.

پیامبر اسلام ﷺ با عملیاتی‌سازی مدل صلح‌سازی ایمانی خویش در سه محیط مکی، مدنی و جهانی، رسالت خویش را به صورت تدریجی به اتمام رسانده و با معرفی اولیای پس از خود در سال آخر حیات خویش، تداوم صلح‌سازی فرامرزی و آخرالزمانی خود را در قالب سامانه ولایت تضمین کردند که امت را به سمت جهان‌وطنی ایمانی سوق دهند. اثر حاضر، سیره پیامبر اسلام ﷺ را به مثابه الگوی اسلامی قابل پیروی برای مردم مورد توجه قرار داده، مدل اسلامی صلح‌سازی ایمان‌محور را از مؤثرترین و کاربردی‌ترین مدل پیشبرد صلح معرفی کرده، به سنت نبوی ﷺ هم در حوزه فردی و هم اجتماعی ارجاع داده، و در پایان تلاش کرده تا چهره‌ای روشن از اسلام صلح و رحمت در مواجهه با امواج اسلام‌هراسی و افراط‌گرایی دینی به جهانیان نمایش دهد.

کلمات کلیدی: مدل، صلح، سلام، صلح‌سازی ایمان‌محور، سیره نبوی، جهان‌وطنی ایمانی، خودسازی، جامعه‌سازی، امت‌سازی.